

SAAR

POLL

Puuetega tallinlaste toimetulekut käsitlev sotsiaaluuring

ESITLUS

Teostaja: Saar Poll OÜ

15. märts 2016

Kai Maasoo, Saar Poll OÜ sotsioloog

UURINGU TAUST

I KVANTITATIIVUURING

Uuringu eesmärk:

Teada saada, kuidas tulevad oma eluga toime Tallinnas elavad puuetega inimesed ning milline on puuetega inimestele ettenähtud Tallinna linna osutavate teenuste (sh toetuste) kättesaadavus, sobivus ja tulemuslikkus ning vajadus uute teenuste järele.

Valim:

202 3–15-aastaste Tallinnas elavate puuetega laste põhihooldajad
807 16–65-aastased Tallinnas elavad puuetega inimesed

Meetod:

Personaalintervjuu või isetäidetav ankeet, proportsionaalne isikuvalim

Vastanute arv:

1009 vastajat

Küsitlusaeg:

27.10.2015 – 30.01.2016

Tellijä:

Tallinna Linnakantselei

UURINGU TAUST

II KVALITATIIVUURING

Uuringu eesmärk:

Peamiseks eesmärgiks on leida lahendusi puuetega inimeste toimetuleku parandamiseks ning puuetega inimestele ettenähtud teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parandamiseks.

Valim:

- **Puuetega inimeste organisatsioonide esindajad**
- **Puuetega inimestele ettenähtud teenuste osutajad**
- **Perearstid**

Meetod:

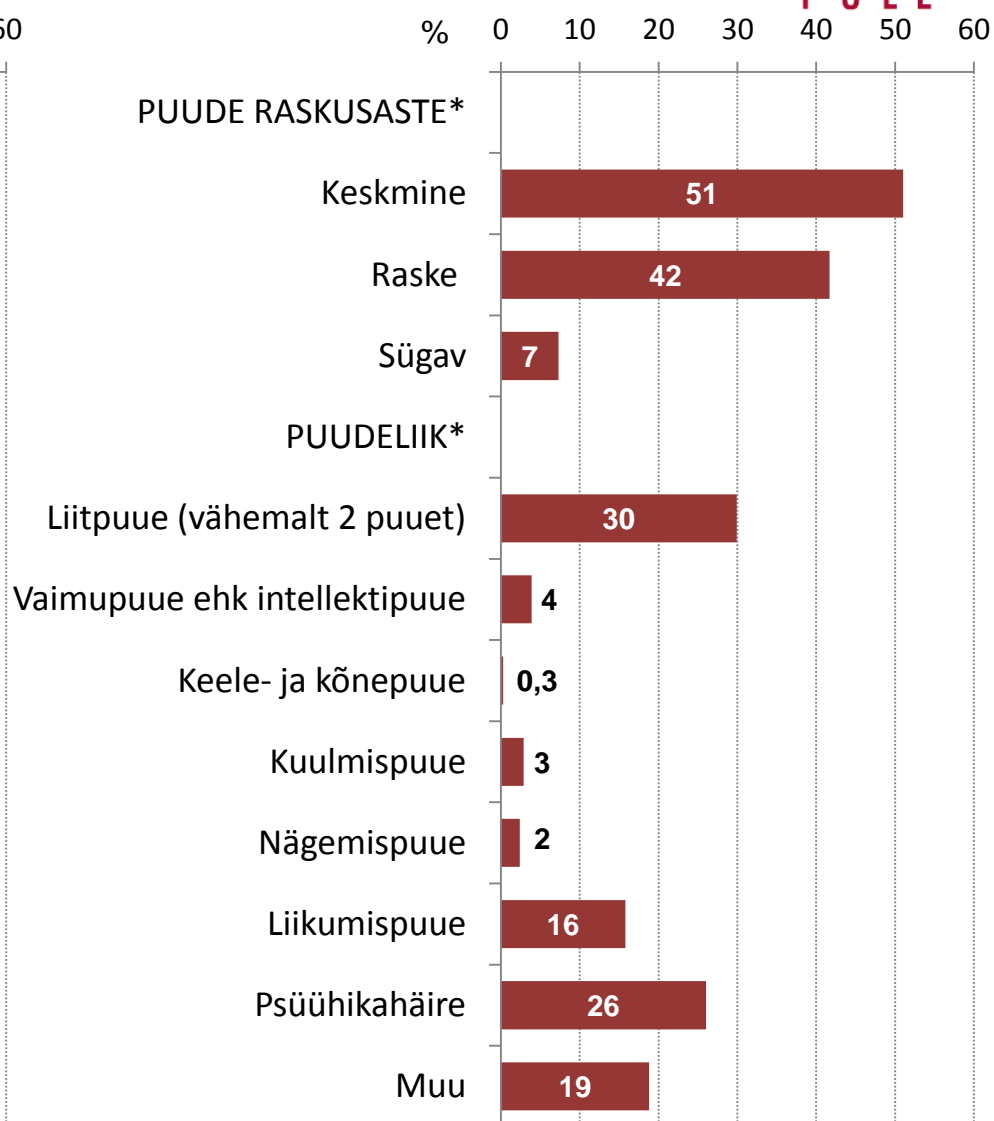
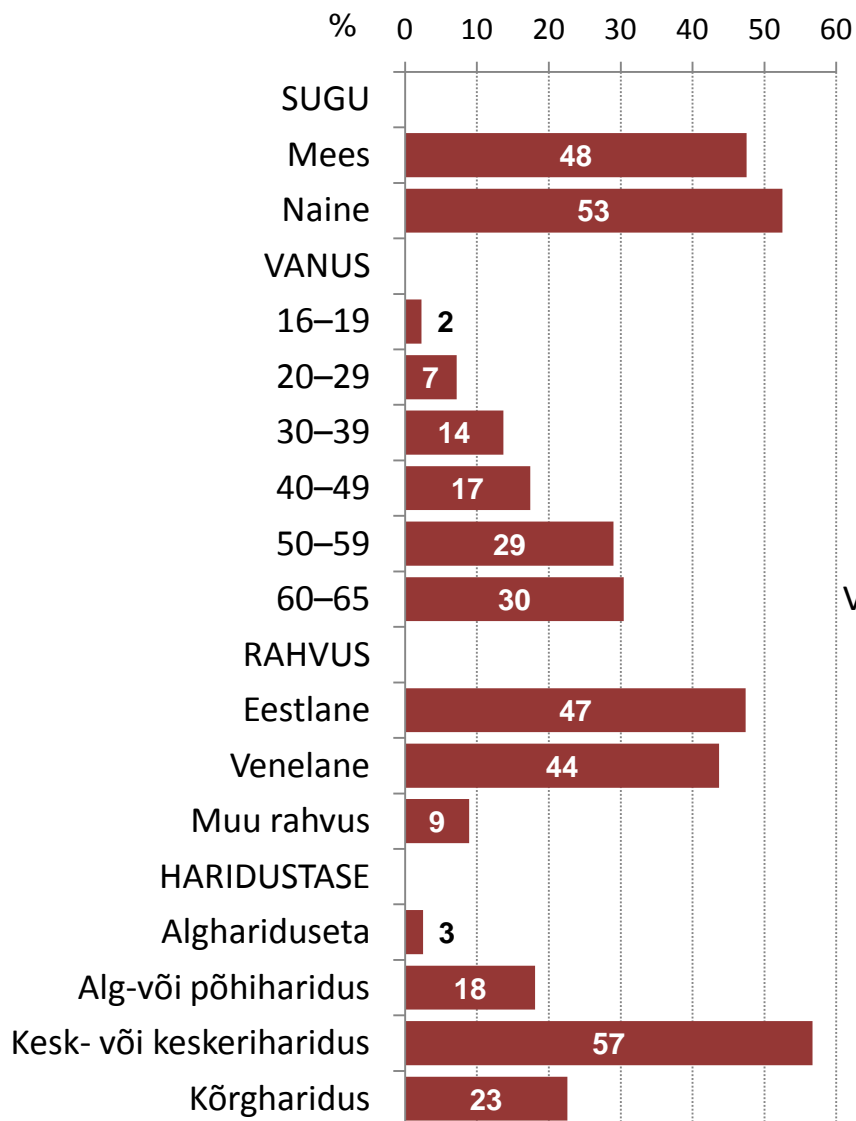
Fookusgrupi intervjuud, individuaalintervjuud

Vastanute arv:

- 1 FG puuetega inimeste organisatsioonide esindajatega + lisaintervjuu ühe organisatsiooni esindajatega
- 1 FG puuetega inimestele ettenähtud teenuste osutajatega
- 1 paarisintervjuu + 4 individuaalintervjuud perearstidega

16-65-AASTASED

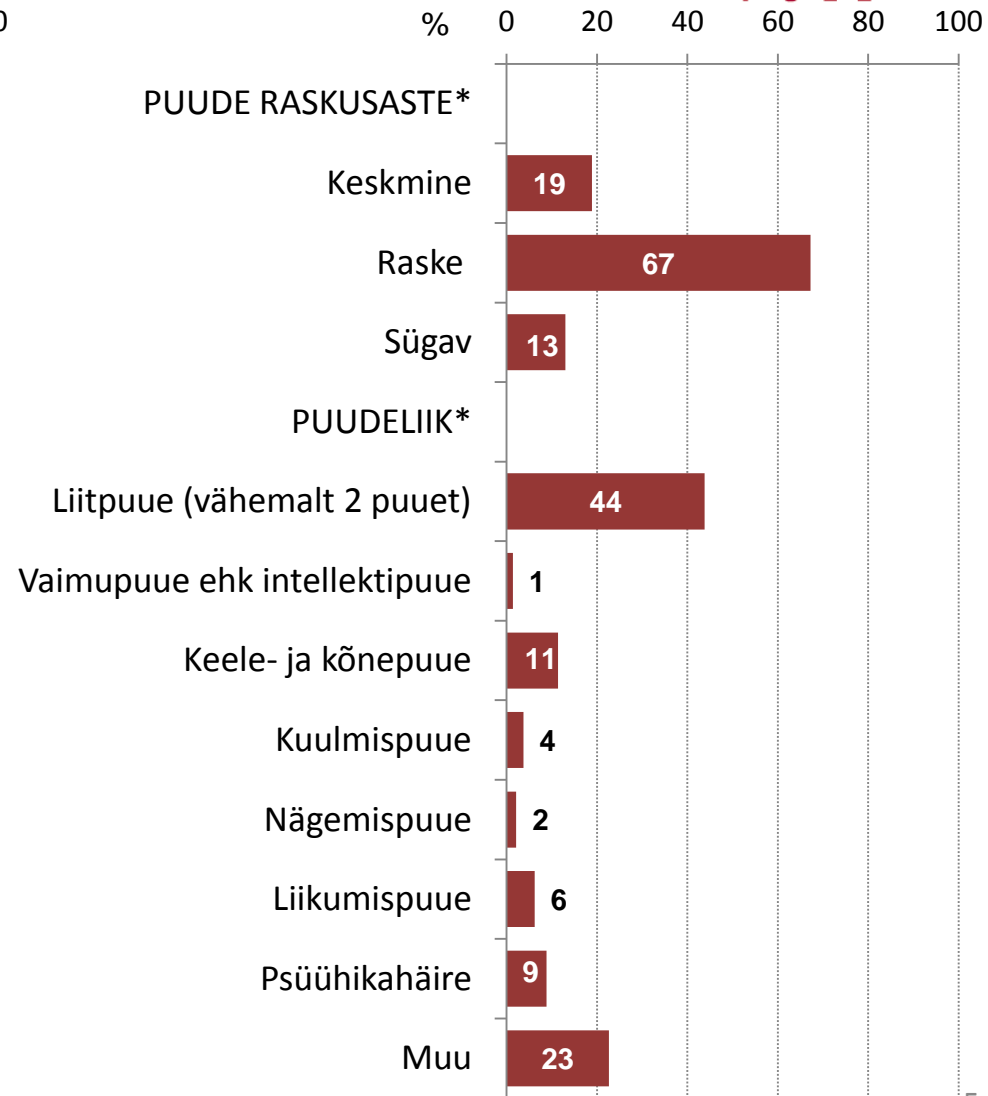
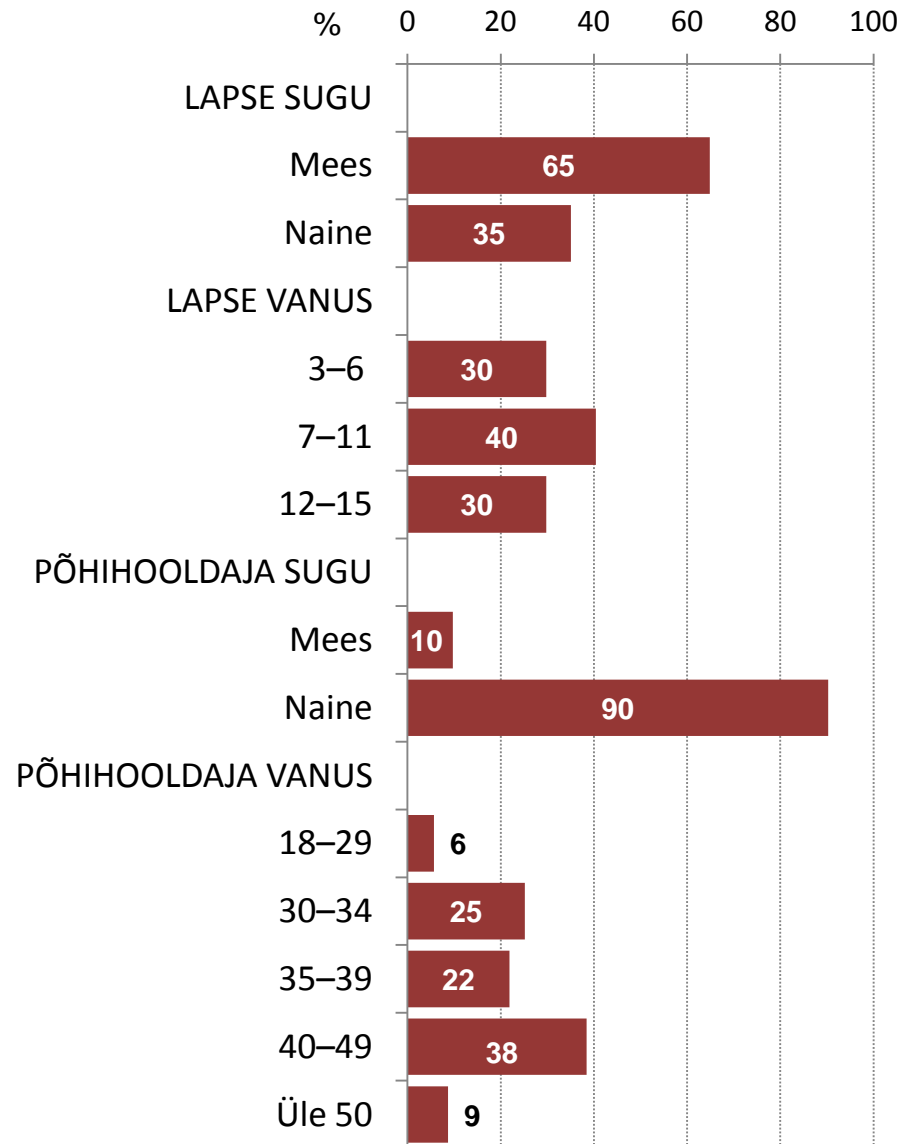
Tööealiste vastajate profiil (N = 807; kõik vastajad)

*Ametlikult määratud puudeliik ja puude raskusaste.

3-15-AASTASED LAPSED

Puuetega laste ja nende põhihooldajate profiil (N = 202; kõik vastajad)

*Ametlikult määratud puudeliik ja puude raskusaste.

SAAR

POLL

KVANTITATIIVUURING

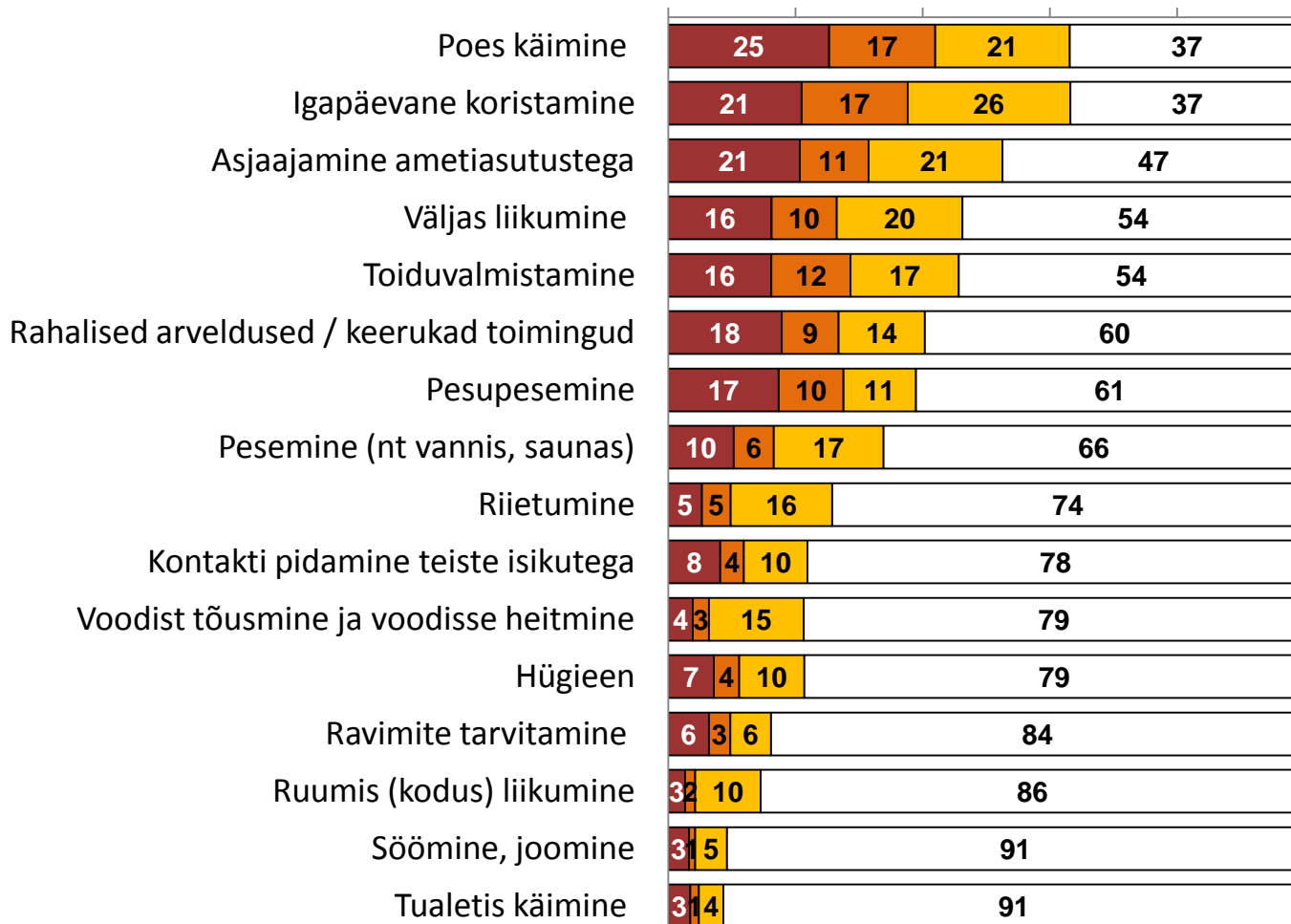
I IGAPÄEVAELUGA TOIMETULEK

TÖÖEALISTE KÕRVALABI VAJADUS

Tulenevalt oma puudest, kuid võrd Te vajate kodus kõrvalabi alljärgnevate tegevustega?
(N = kõik vastajad)

■ Vajan pidevalt kõrvalabi ■ Vajan sageli kõrvalabi ■ Vajan mõnikord kõrvalabi □ Ei vaja kõrvalabi

0% 20% 40% 60% 80% 100%

Enamikul (84%) puuetega tallinlastel on igapäeva elu abistajaks või toetajaks **tema pereliige**.

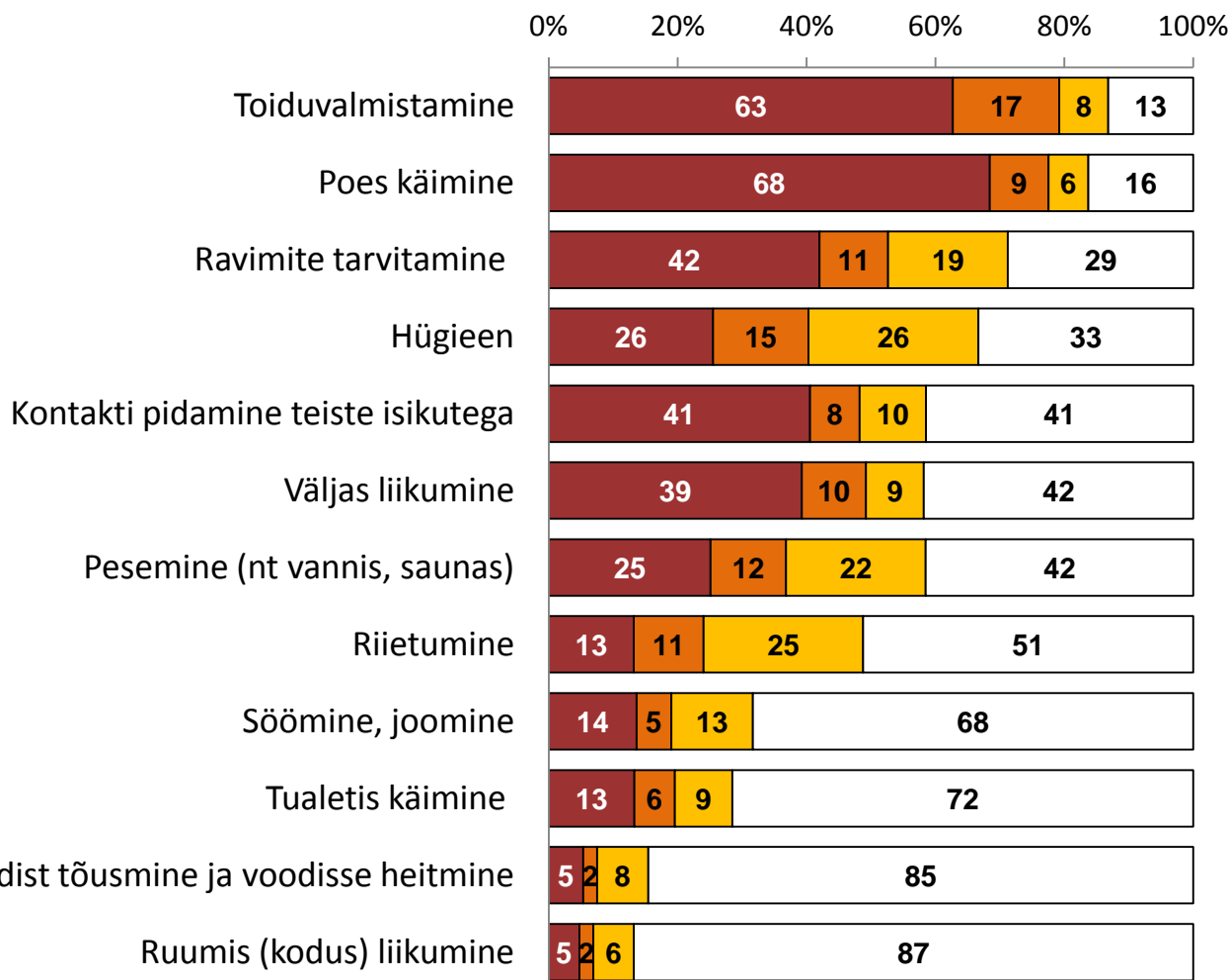
Pea iga kümnen dat (9,3%) puudega inimest, kes vajab kõrvalabi vähemalt mõned tunnid ööpäevas, ei abista regulaarselt keegi.

LASTE KÕRVALABI VAJADUS

Tulenevalt oma puudest, kuivõrd Teie laps/hoolealune vajab kodus kõrvalabi alljärgnevate tegevustega? (N = kõik vastajad)

■ Vajab pidevalt kõrvalabi ■ Vajab sageli kõrvalabi ■ Vajab mõnikord kõrvalabi □ Ei vaja kõrvalabi

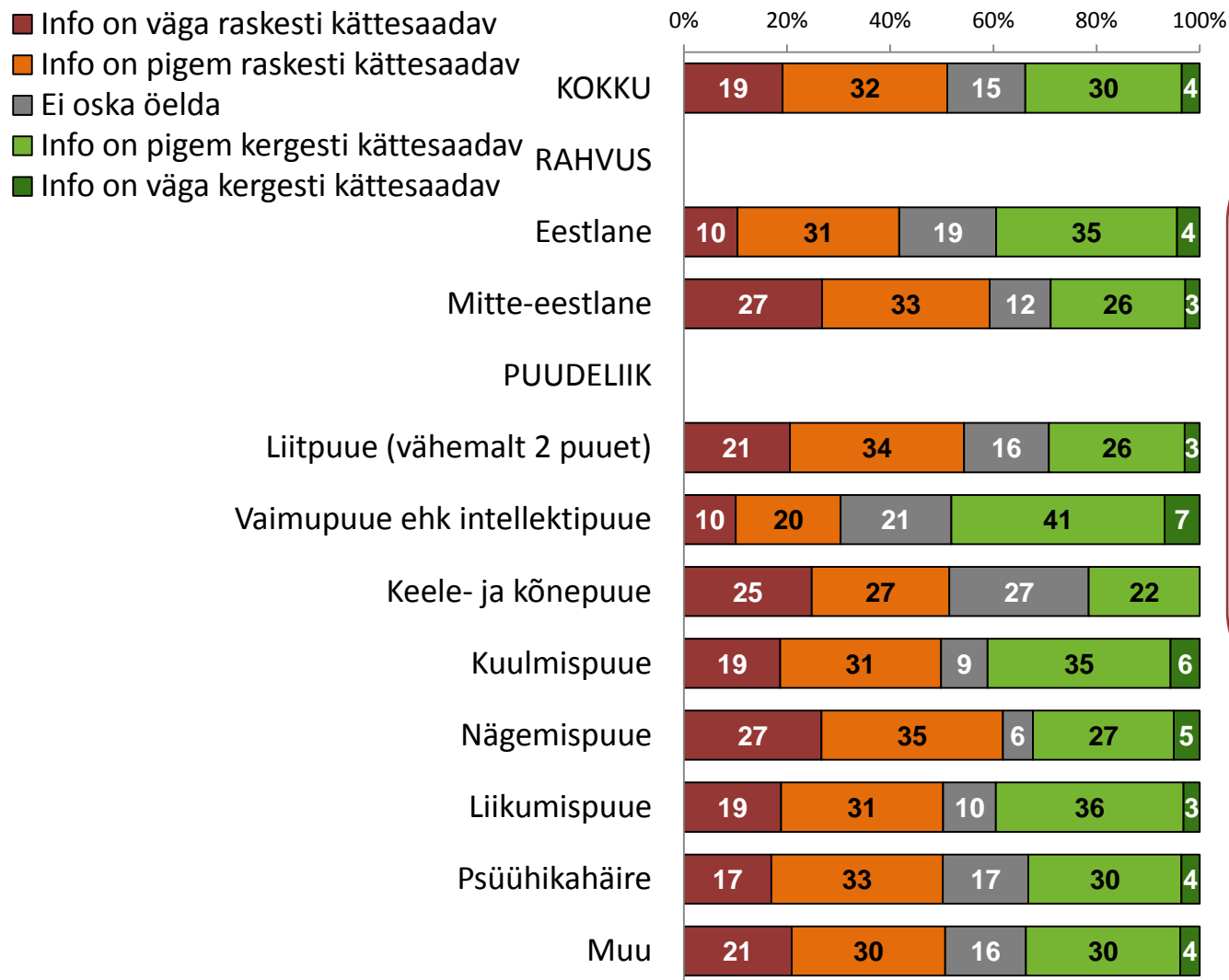
Kõrvalabi vajadus on suurem 3–6-aastaste ja sügava puudega laste seas.

II

SOTSIAALTEENUSTE KASUTAMINE

INFO KÄTTESAADAVUS

Kuidas Te hindate info kättesaadavust erinevatest puuetega inimestele mõeldud sotsiaalteenustest, toetustest ja abisaamise võimalustest? (N = kõik vastajad)

Üle pooltele (58%) puuetega laste põhihooldajatele ja pooltele (51%) puuetega tööelistele on info erinevatest puuetega inimestele mõeldud sotsiaalteenustest, toetustest ja abisaamise võimalustest raskesti kättesaadav.

TÖÖEALISTE SOTSIAALTEENUSTE KASUTAMINE

Kas Te olete viimase 12 kuu jooksul iseenda jaoks kasutanud järgnevaid sotsiaalteenuseid? Kui jah, kas Te olete teenusega rahul?

Kui ei, kas Te vajaksite seda? (N = kõik vastajad)

- Olen kasutanud või kasutan ja olen teenusega rahul
- Olen kasutanud või kasutan, kuid ei ole teenusega rahul
- Ei kasuta ega ole kasutanud, aga arvan, et vajan seda
- Ei kasuta ega ole kasutanud ja arvan, et ei vaja seda või ei oska vajadust hinnata
- Ei tea seda teenust

0% 20% 40% 60% 80% 100%

0% 20% 40% 60% 80% 100%

Rehabilitatsiooniteenust

Esmanõustamist

Transporditeenuseid puudega isikutele

Eluasemeteenust

Puudespetsiifilist nõustamisteenust tugiorganisatsioonis

Igapäeaelu toetamise teenust

Õigusnõustamist

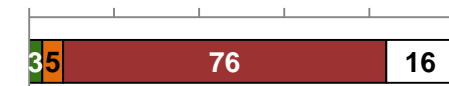
Tugiisikuteenust

Koduteenuseid

Isikliku abistaja teenust

Töötamise toetamise teenust

Võlanõustamisteenust

Toetatud elamise teenust

Päevahoiuteenust

Häirenuputeenust

Kaitstud töö teenust

Viipekeele tõlketeenust

Eluruumi kohandamise teenust

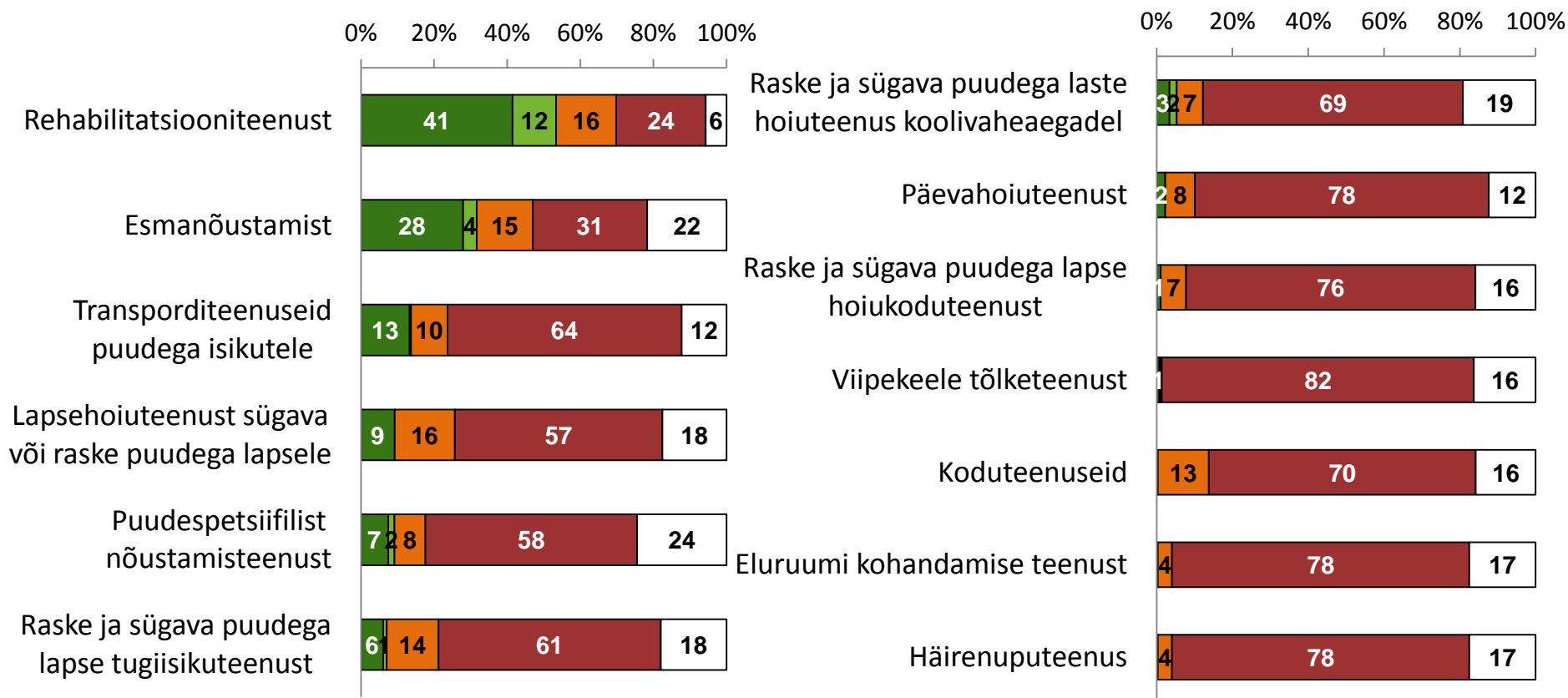
Intervallhoiuteenust

LASTE SOTSIAALTEENUSTE KASUTAMINE

Kas Teie või Teie laps olete viimase 12 kuu jooksul lapse jaoks kasutanud järgnevaid sotsiaalteenuseid? Kui jah, kas Te olete teenusega rahul? Kui ei, kas Ta vajaks seda? (N = kõik vastajad)

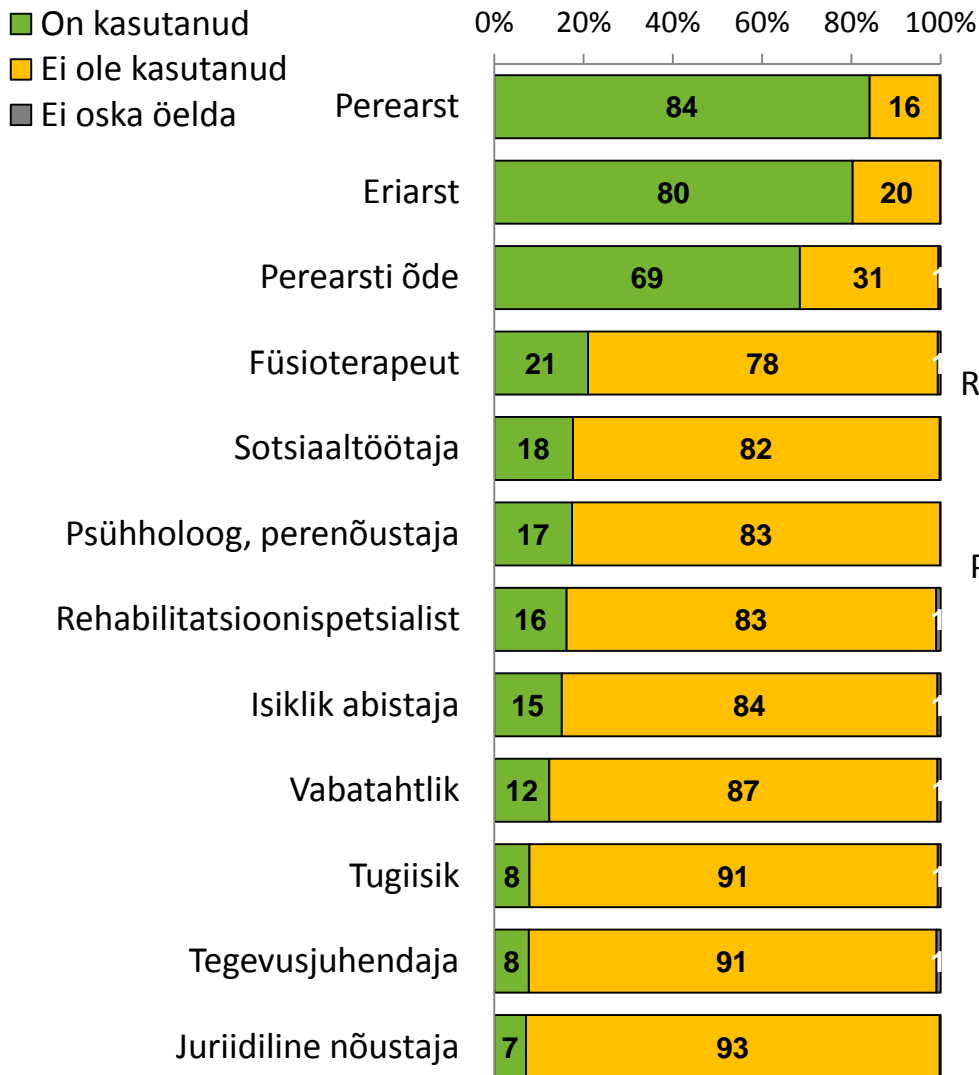
- Olen kasutanud või kasutan ja olen teenusega rahul
- Olen kasutanud või kasutan, kuid ei ole teenusega rahul
- Ei kasuta ega ole kasutanud, aga arvan, et vajan seda
- Ei kasuta ega ole kasutanud ja arvan, et ei vaja seda või ei oska vajadust hinnata
- Ei tea seda teenust

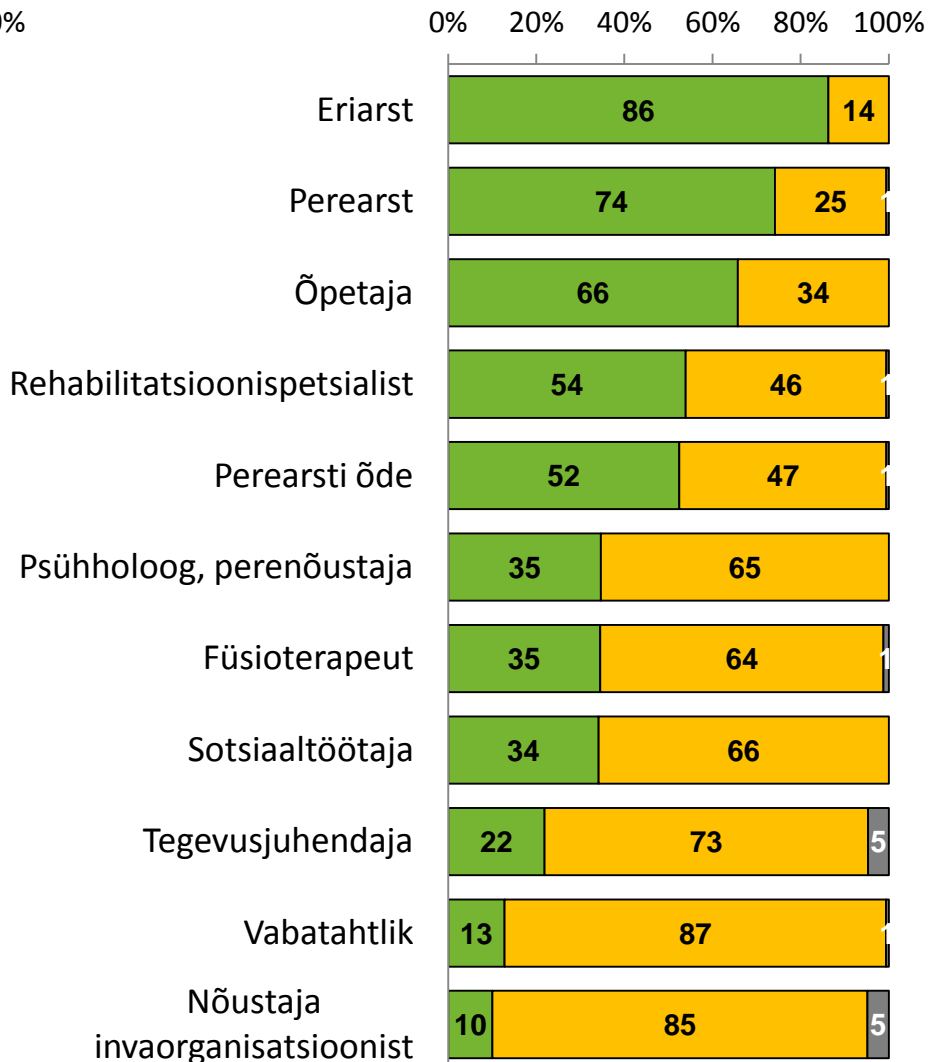
SPESTIALISTIDE ABI

Kas Te olete viimase 6 kuu jooksul kasutanud järgmiste spetsialistide abi või teenuseid? (N = kõik vastajad)

TÖÖEALISED

LAPSED

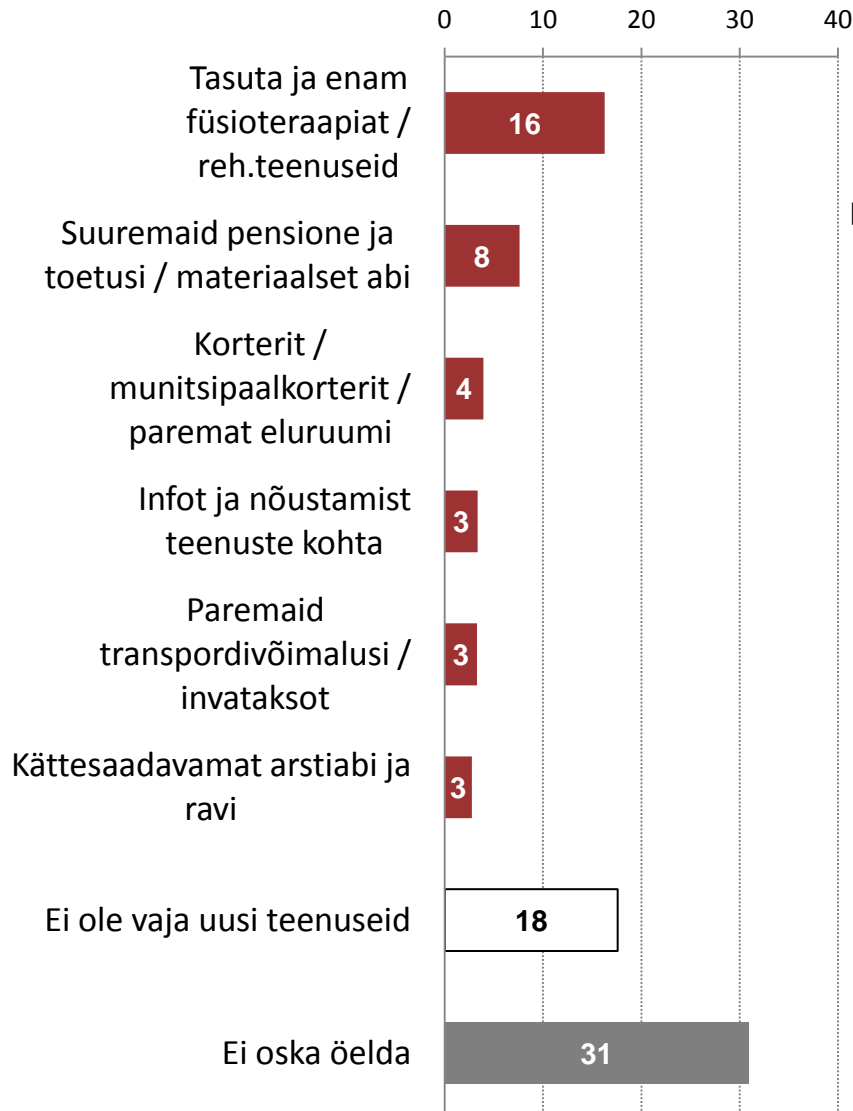

*Jooniselt on välja jäetud vähem esinenud spetsialistid.

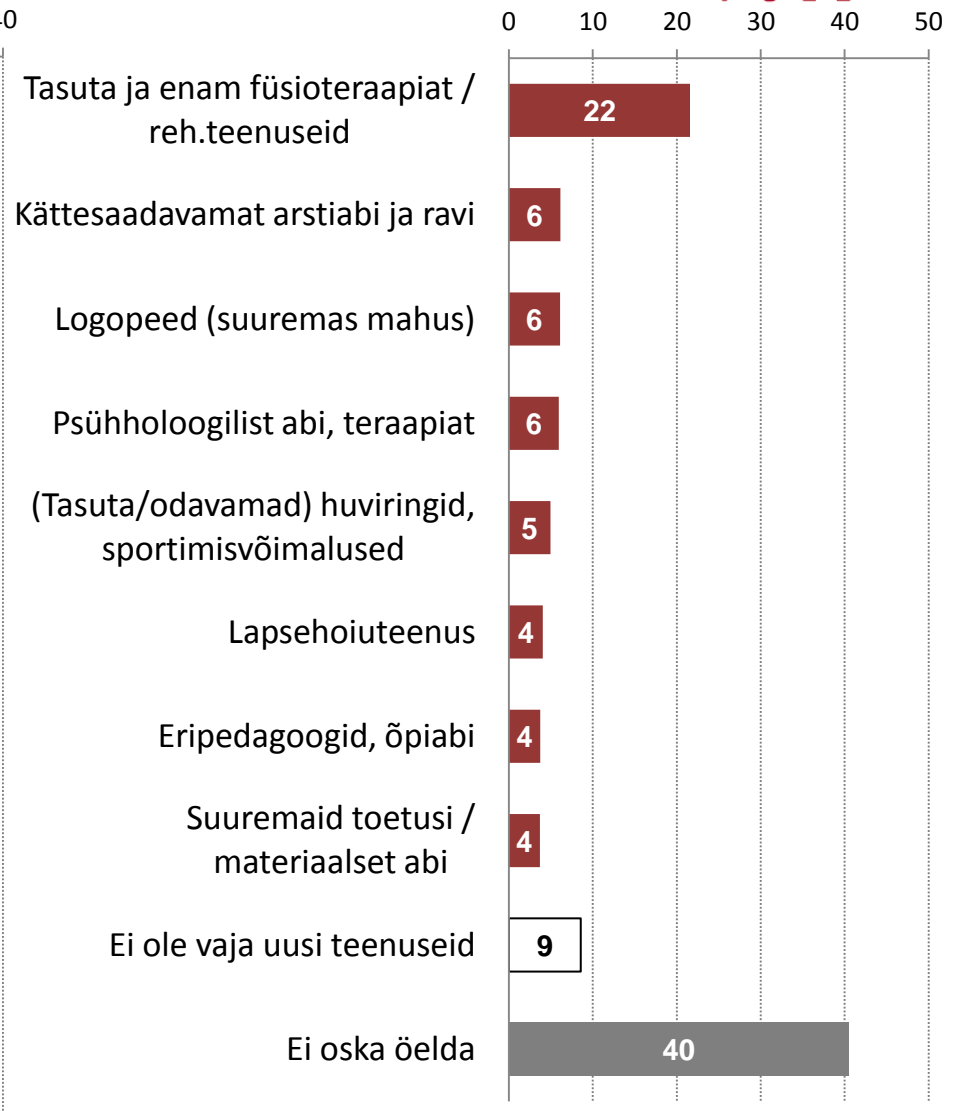
UUED TEENUSED

Milliseid uusi teenuseid oleks vaja, et konkreetselt Teie saaksite oma elu senisest paremini korraldada? (%; N = kõik vastajad)

TÖÖEALISED

LAPSED

*Jooniselt on välja jäetud vähem esinenud teenused.

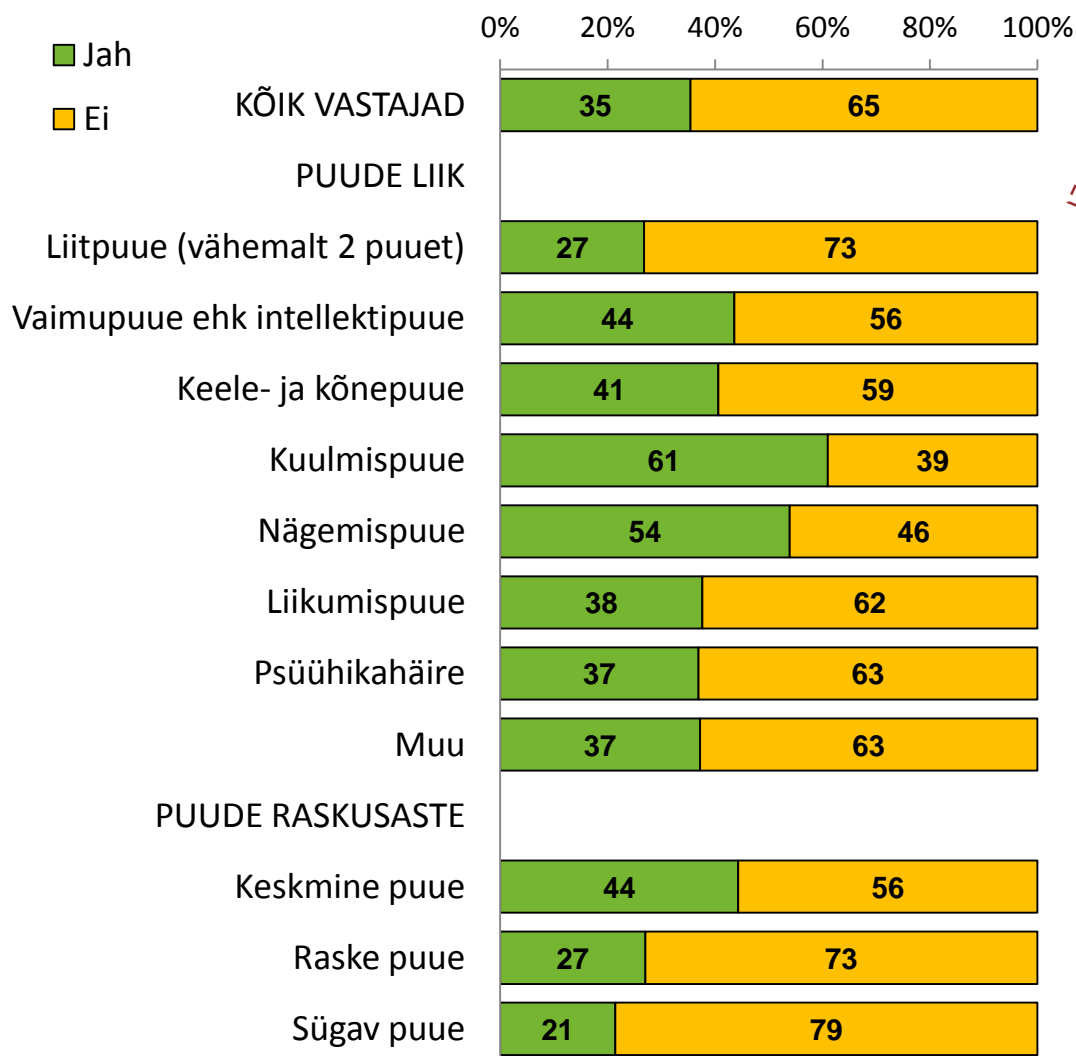
III TÖÖTAMINE

TÖÖGA HÕIVATUS

Kas Te praegu töotate (v.a ajutised puhkused ja pausid)?

(N = kõik vastajad)

Ligi iga kolmas puudega tööealine tallinlane töötab.

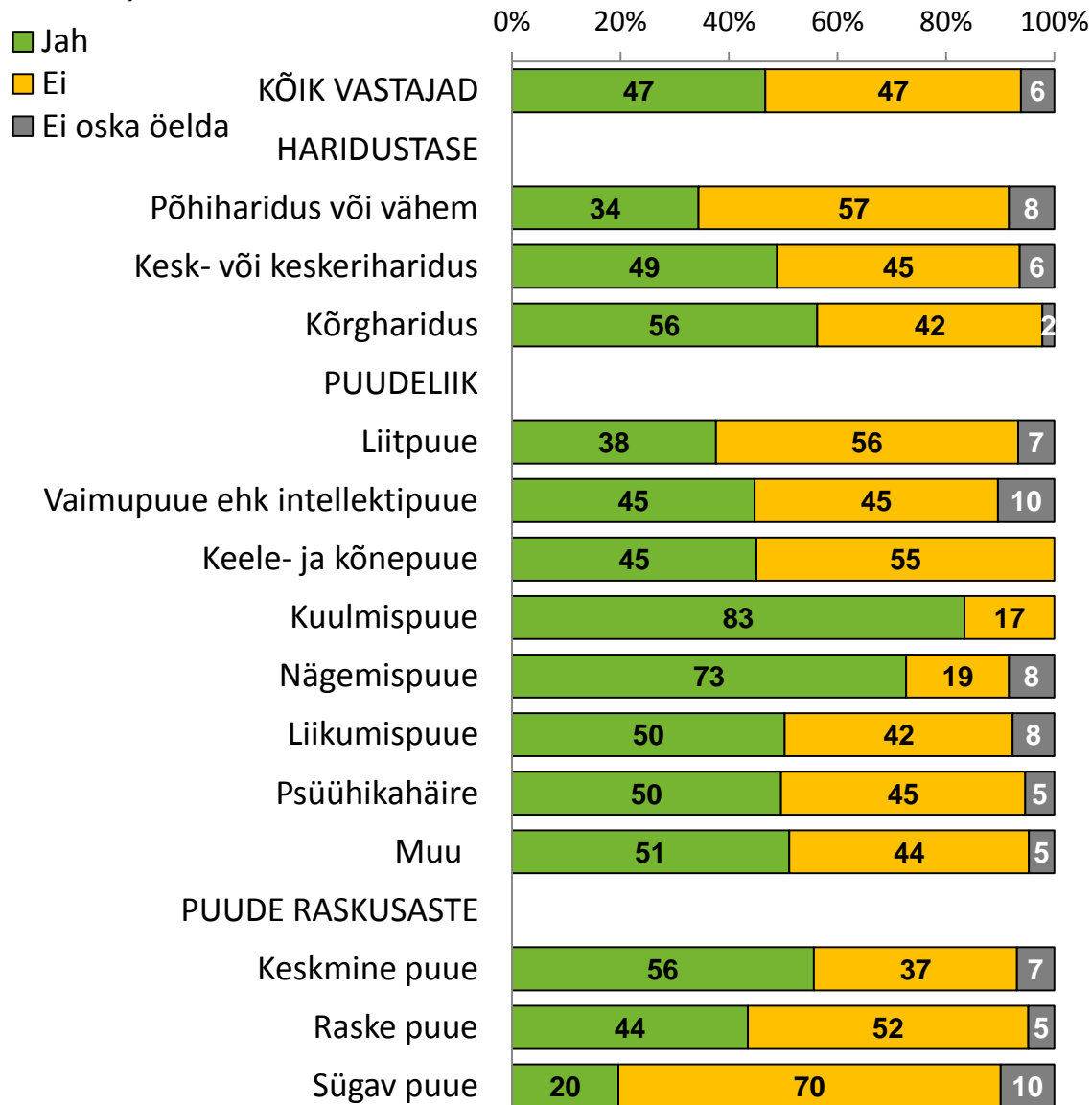
Keskmisest enam teevad tasustatud tööd:

- 20–49-aastased
- keskmise puude raskusastmega
- kõrgharidusega
- kuulmis- ja nägemispuudega tallinlased.

Iga kolmas (33%) töötav puudega inimene vajaks praegusel töökohal paremini toimetulekuks mingit laadi abi.

TÖÖTAMISE SOOV

Kas Te sooviksite töötada? (N = 523; vastajad, kes praegu ei tööta)

76% vastajatest, kes ei tööta, aga sooviksid töötada, vajaksid töö leidmisel teenuseid või abivahendeid.

Enam vajatakse:

- Nõustamist sobivate töökohtade osas (49%)
- Informatsiooni pakutavatest töökohtadest (42%)
- Ümberõpet uue elukutse omandamiseks (19%)
- Tugiisikut, kes aitaks asjaajamistes (17%)

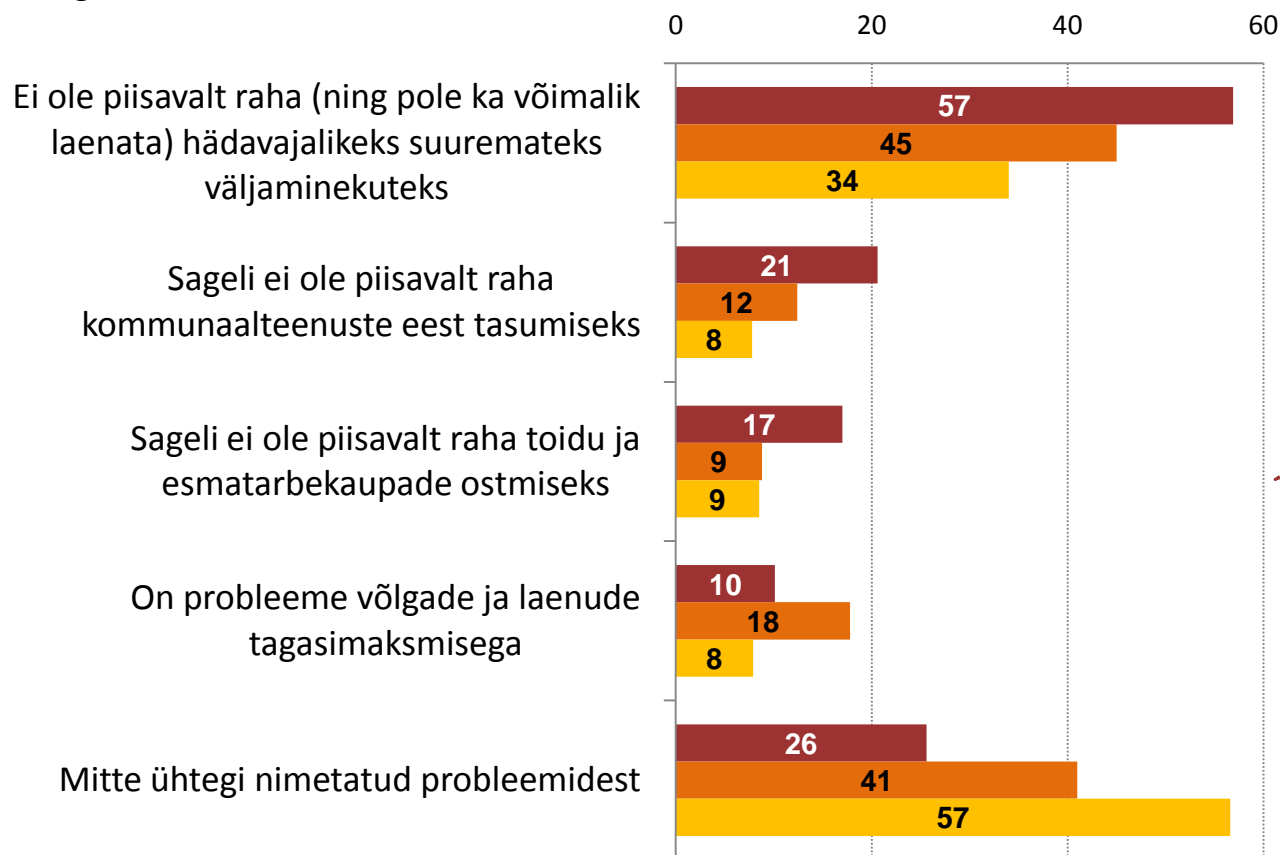
IV

MAJANDUSLIK TOIMETULEK

MAJANDUSLIKE PROBLEEMIDE ESINEMINE

Palun öelge, milliste järgnevate probleemidega on Teie leibkond viimase 12 kuu jooksul kokku puutunud (%; N = kõik vastajad)

- Tööealiste (16–65-aastaste) puuetega tallinlaste toimetulek
- Puuetega (3–15-aastaste) laste leibkonna toimetulek
- Kogu Tallinna üle 15-aastase elanikkonna toimetulek**

Puuetega tallinlastel ja nende leibkondadel esineb Tallinna kogu populatsioonist enam majanduslikke probleeme.

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

**Käesoleva uuringu tulemusi on võrreldud samal aastal (2015) läbiviidud Tallinna rahulolu-uuringuga

“Elanike rahulolu Tallinna linna avalike teenustega 2015”.

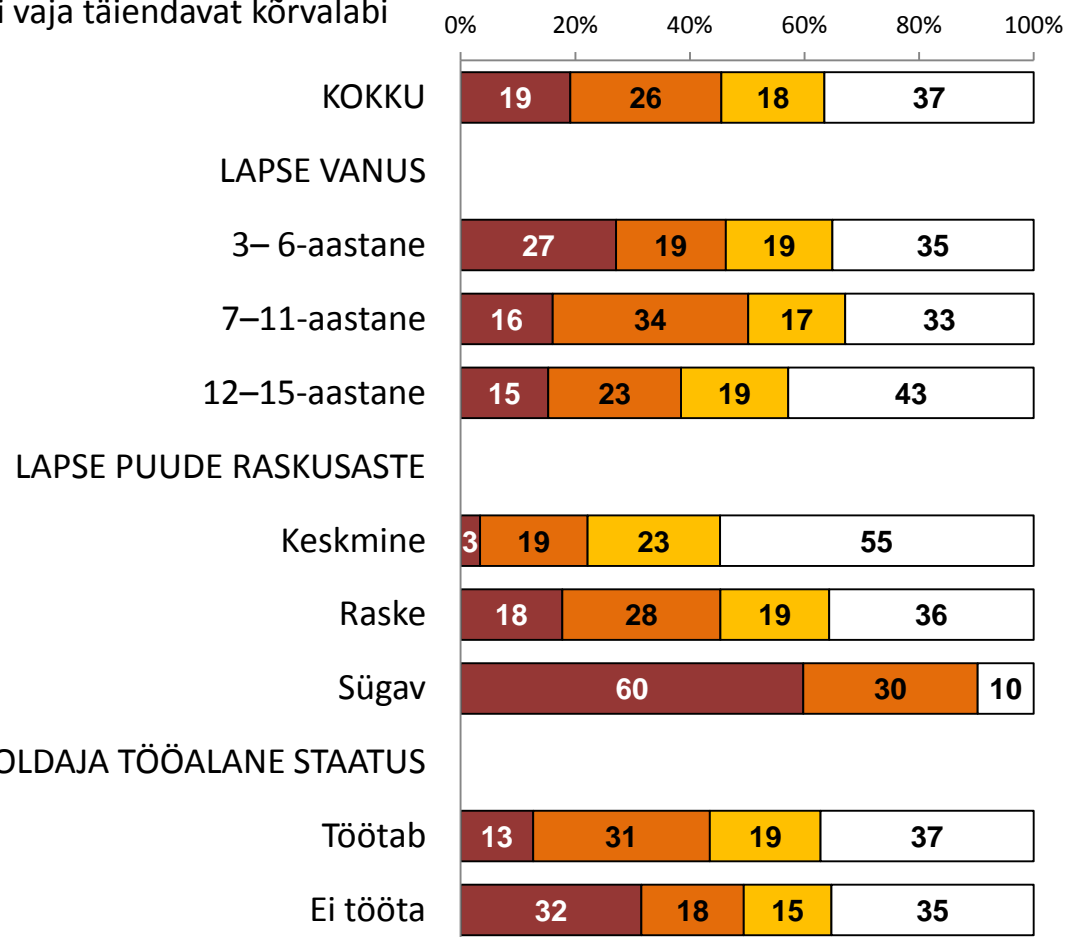

V HOOLDUSKOORMUS

PÕHIHOOLDAJA KÕRVALABI VAJADUS

Mõeldes puudega lapse/hoolealuse abistamisele või hooldamisele, palun öelge, kuivõrd Te isiklikult vajaksite käesoleval hetkel selleks kõrvalabi? (N = Kõik vastajad)

- Vajaksin olulisel määral kõrvalabi
- Vajaksin mõningal määral kõrvalabi
- Vajaksin vähesel määral kõrvalabi
- Hetkel ei vaja täiendavat kõrvalabi

Kõige enam vajatakse saatjat / isiklikku abistajat ning päevahoiu- või intervallhoiuteenuseid.

73% on viimase 6 kuu jooksul pidanud end puudega lapse abistamise või hooldamise tõttu töölt või õppetöölt vabaks võtma.

Suurt osa uuringus osalenud põhihooldajaid abistab keegi puudega lapse eest hoolitsemisel, kuid ligi iga viies (18%) vastaja on puudega lapse ainus abistaja/hooldaja.

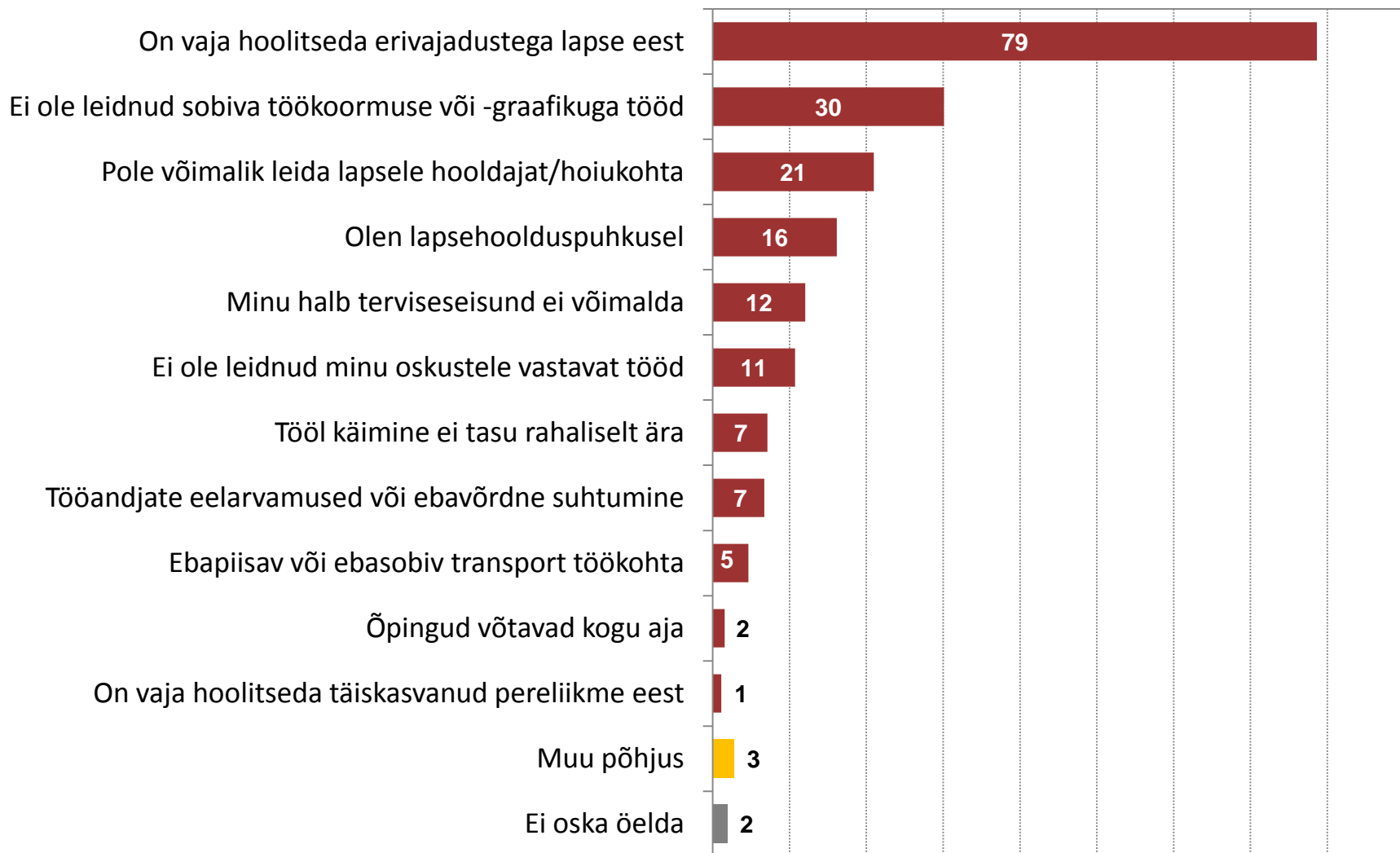
MITTETÖÖTAVAD PUUETEGA LASTE PÕHIHOOLDAJAD

SAAR

POLL

Palun nimetage loetelust põhjuseid, miks Te praegu ei tööta (%; N = 66; vastajad, kes ei tööta)

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90

*Kuna iga vastaja võis anda mitu vastust, siis võib protsentide summa olla 100-st suurem.

KVALITATIIVUURING

**PUUETEGA INIMESTE
ORGANISATSIOONIDE ESINDAJAD
JA
TEENUSTE OSUTAJAD**

UUTE TEENUSTE ARENDAMINE

- **Tegevuskeskus:** Puudespetsiifilised päevakeskused, tegevused ja huviringid

„Need inimesed elavad üksinda kodus, nad ei suhtle eriti... Ja näiteks et oleks mingi päevakeskus, kus on spetsiaalsed viipekeelsed inimesed, et nad saavad suhelda. Mõned üldse ei suhtle kellegagi.“

- **Ametiasutustega suhtlemisel on vaja ka sõltumatut tõlki/vahendajat**
- **Terapeutiline töö**

„Kuid seal kõrval võiks olla ka terapeutiline töö. Mitte kaitstud töö, vaid terapeutiline töö ehk need inimesed, kes ei suuda oma tööd viia isegi kaitstud tingimustes tootmiseni, saaksid teha tööd nii, et see nende tegevusvõimet parandaks. Ühesõnaga, raskema puudega inimesed...“

- **Tugiisikute programmi koostamine**

- **Aktiivkodu**

„Kus oleks need sügavapuudelised, kes ülikoolist tulevad /.../ et peale kooli oleks kuskile minna. Ei saa korterit, ja ei saa iseseisvalt hakkama, keegi inimene peab kõrval olema.“

- **Kogemusnõustamine ja eneseabigrupid**

„Mis oleks veel selline kasutamata ressurss, võib-olla ongi just, nagu siin mainiti ka, see kogemusnõustamine. See on kindlasti ressurss, mis on kõikidel olemas, aga seda võiks rohkem kasutada ja kaasata.“

- **Abistaja ja hooldaja koju sügava liitpuudega inimestele**

- **Isiklikke suhtlemisabivahendeid kõne- ja kuulmispuudega inimestele**

„Tuleb koostada tema isikule vastav abivahend, et ta saaks mingisugusegi suhtlemise võimaluse teiste inimestega.“

OLEMASOLEVATE TEENUSTE ARENDAMINE

- **Teenuste maht, paindlikkus, omaosalusnõue ja süsteemsus**

„Isikliku abistaja teenuse ja invataksotähtsuse maht on ka lihtsalt uskumatult väike, no see on sisuliselt olematu.“

- **Spetsialistide puudumine, hoolikam valimine, väljaõpe**

„Süsteem võimaldab, aga inimesi ei ole, kes oskaksid seda teha.“

„Ja teine asi, mis on – kulla linn, miinimumpalga eest kvaliteeti ja avarat maailmavaadet nõuda ei saa. Ja väga spetsiifilist ettevalmistust. See ei ole ükskõik, kes läheb, selleks peab olema väga hästi ette valmistatud“.

- **Bürokratia (saatekirjad, suunamised, ootejärjekorrad jms)**

LIIKLEMINE JA TRANSPORT

- **Transpordi teenuse juurde abistaja teenus**

„Termakisse on vaja teist inimest juurde bussi istuma. Kui meil olid lastele päevahoiud, siis erinevad puudeliigid – Downi sündroom, autism – kujutate ette, mis seal bussis toimus?“

- **Eluruum ja ligipääsetavus**

„Õudne on vaadata, kuidas nii bussijuhid ja omaksed liikumispuudega inimesi, ka lapsi, süles tassivad, neljandalt, viiendalt, kolmandalt korruselt alla, jälle üles.“

- **Väljas liikumine**
- **Ühistransport:** heliväljundi, peatuste asukoht haiglate juurde

INFO KÄTTESAADAVUS

- Üks konkreetne kontakt, kuhu info koondatud
- Lihtsam keeles ja ligipääsetav info

„See info tegelikult kõik kuskil internetis kättesaadav – tänapäeval on peaaegu kõik internetis olemas. Aga see, kuidas seda sulle keegi seal ära seletaks... See on isegi terve vaimuga inimesele vajalik, see ei ole ainult vaimupuudega.“

- Sihtgrupipõhine lähenemine
- Infot peab andma spetsialist

„Kui see info liigub teise inimese kaudu, siis see jääb kuulujutuks, see ei ole õige informatsioon, mis jõuab kohale.“

- Linna kodulehe arendamine

„Tallinna seesama teenuste koduleht – võib-olla pealkiri on vene keeles, aga seda sisu sealt tagant enam ei leia. Räägiks isegi lihtsamini edasi, aga siis pead hakkama ise seda koostama, tõlkima...“

- **Ametnike teadlikkuse tõstmine**

„See KOV-i probleem tuleb meil ka välja, meil käib ka üsna palju selliseid inimesi, kes ütlevad, et nad rohkem ei lähe sinna, nad ei pöördu sinna enam.”

- **Teabepäevad ametnikele, teenuseosutajatele, tööandjatele**

- **E-mailiga edastatavad infokirjad spetsialistidele**

„Sotsiaaltöötajatele hakkas ilmuma selline infolist, kus on põhjalikke uurimusi, aga ka muid infot. Võib-olla Tallinnas võiks olla ka teenuste osutajatele mingi infokiri.“

- **Koostöö ja erinevate teenuste kooskõlastamine**

- **Puudespetsiifilise arengukava koostamine**

ÕPPIMINE

- **Õppimisvõimalused ja tugisüsteem**

„Tegelikult neid lapsi, kes vajavad teistsugust lähenemist ja tugisüsteemi on ikka nii üüratult palju. /.../ õpetajal peab olema tugisüsteem kõrval, kes aitab tal erinevat õpet, noh, ütleme, individuaalset lähenemist läbi viia.“

- **Õpetajate ja kasvatajate koolitamine**

- **Teenused ja õppimine ühes kohas**

- **Puuetega täiskasvanute koolitused**

„Ja ikkagi jälle see täiskasvanute koolitus või see kokkutoomine, need eneseabigrupid on jube olulised.“

TÖÖTAMINE

- **Hirm ja segadus töövõimereformi ees**

„See on praegu üks segane asi see tööhõivereform.“

- **Töötamise soov vs reaalne võimekus**

„Nad tahavad kojamehed ka olla, ma ütlen, et sa ei jõua ju lund lükata, kui sa käid karguga. Et inimeste peas nii suur soov, et ma tahan tööle minna, aga tema füüsiline tervis ja võimekus ei ole see, mida nad saaksid õppida.“

- **Tööandjate teadlikkus**

- **Töötamise toetamine ja individuaalne lähenemine**

„Võib-olla see oleks see tööharjutus ja tööklubi ja kaitstud töö, sest edasiliikumine peaks olema. Mitte ainult psüühilise ja vaimupuudega inimestel, vaid paljudel nendel, kes ongi aastaid, viis või kümme aastat, eemal olnud.“

PEREARSTID

- **Perearst peaks tegelema meditsiinilise abiga, aga mitte sotsiaalteenuse osutamisega**

„Seda on kõik ütelnud, et see ei peaks olema nagu arsti töö. Vaadata, kas see inimene saab endale sokid jalga või ei saa, saab söögi poest kätte või ei saa.”

- **Tuntakse puudust sotsiaaltöötajatest**

“Tegelikult perearstikeskuses võiks olla üks mingi sotsiaaltöötaja või keegi, kes oleks rohkem kursis nende asjadega, oleks meeskonnas. See oleks ideaalis nii.”

- **Infopuudus ja vähene teadlikkus**

„Ega meil ei ole ka seda infot. /.../ Näiteks, kui on vaja midagi otsima hakata, siis ise ka ei oska, kust kohast saab seda vaadata. Sageli me kuuleme sellest, et on võimalik saada seda teenust just patsiendi käest.”

- **Vajaka on puudega inimeste (päeva)hoiuvõimalustest**

„Seal on üks asi, mis on puudu. Kuna tavaliselt nad pühendavad ennast oma lähedase hooldamisele, siis nad ei saa sealt kõrvalt tööl käia, siis neil ei ole ka kuskile päevahoidu seda inimest panna ...”

- **Rehabilitatsiooniplaanidele puudub kate**

“Neile küll tehakse rehabilitatsiooni plaanid ära aga nad ei saa neid kätte, rahalist katet on nii vähe, et seal, kus ta peaks neid saama, ei ole enam raha, ei ole võimekust selle tõttu.”

- **Eristada tõelised abivajajad**

“See on niisugune lugu, et 80-aastased inimesed enamuses vajavad kõrvalabi, see peaks olema kuidagi teisiti defineeritud, mitte puudena.”

ETTEPANEKUD JA KOKKUVÕTE

INFO EDASTAMINE:

- Kõik ühest kohast põhimõtte rakendamine
- Viia info abivajajani enam formaalsete kanalite kaudu
- Tallinna kodulehel oleva teenuseid puudutava info selguse, arusaadavuse suurendamine
- Lihtsustatud infomaterjalid perearstikeskustesse
- Info pakkumine lihtsamal keeles ja koos pildimaterjaliga
- Spetsialistide ja ametnike koolitamine
- Teenuse osutajate, teenuse kasutajate, linnavalitsuse, ja puuetega inimeste organisatsioonide esindajate ühine foorum

TEENUSTE ARENDAMINE:

- **Sotsiaaltöötajate palkamine haiglate ja suuremate perearstikeskuste juurde**
- **Tugiisikute süsteemi arendamine**
- **Kogemusnõustajate teenuse arendamine**
- **Koduteenused ja isikliku abistaja teenus jõuab liiga väheste abivajajateni → Isikliku abistaja teenuse vajaduse hindamine puude määramisel**
- **Tegevuskeskus → Puudespetsiifilised eneseabigrupid ja huviringid, ekskursioonid puuetega inimestele**
- **Uute tehnoloogiate kasutuselevõtt**

- **Vähendada pereliikmete hoolduskoormust** ja luua enam päevahoiuvõimalusi nii lastele kui täisealistele
- **Eluruumide kohandamine** tuleks eelkõige suunata kahele sihtgrupile: liikumispuue ja liitpuue.

LIIKLEMINE:

- **Ühistranspordi korralduse parandamine**
- **Invatranspordi teenus kombineerida abistaja teenusega**
- **Teenuseosutajad võiksid vajadusel pakkuda ka saatmisteenusust**

TÖÖTAMINE:

- **Terapeutiline töö**
- **Toetatud töötamine**
- **Individuaalne lähenemine**
- **Tööandjate koolitamine**

ÕPPIMINE:

- **Koolide ligipääsetavus nii füüsilises, kui sotsiaalses kontekstis (piirkondlik ligipääsetavus)**
- **Teenuste koondumine sinna, kus on abivajajad**

Saar Poll OÜ

Endla 4, 10142 Tallinn, Eesti

Tel: 6 311 302

E-post: infosaar@saarpoll.ee

www.saarpoll.ee

Ei ole head ega halba teavet, on vaid õige teave.

